

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО В КУЛЬТУРІ ПРИКАРПАТТЯ

Освітня програма **«Образотворче мистецтво»**

Спеціальність **023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»**

Галузь знань **02 Культура і мистецтво**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №6 від 12 січня 2022 р.

м. Івано-Франківськ - 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Образотворче мистецтво в культурі Прикарпаття
Викладач (-і)	Дяків Олена Василівна, доц., канд. мистецтв. кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
Контактний телефон викладача	Дяків Олена Василівна 0987669569
Е-mail викладача	Дяків Олена Василівна olena.dyakiv@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний / Заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді кафедри Також консультації проводяться шляхом онлайн та офлайн.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна “Образотворче мистецтво в культурі Прикарпаття” є невід’ємною частиною вивчення культурно-мистецьких процесів, що відбулись та продовжують відбуватись від середини ХХ – початку ХХІ ст. Головна увага спрямована на розгляд найпоширеніших видів образотворчого мистецтва на Прикарпатті, таких як архітектура, скульптура та живопис, що на рубежі століть видозмінили мистецькі форми та в них проявились ознаки постмодерністичного мистецтва. В контексті розгляду маловивчених і практично ще не досліджених сторінок становлення сучасного образотворчого мистецтва Прикарпаття, персоніфікуються окремі творчі особистості, що й до нині продовжують мистецький діалог із глядачем новітніми формами образності.</p> <p>На території Прикарпаття, яка охоплює більшу частину Івано-Франківської області, в період з середини ХХ – початку ХХІ ст. сформувались прикметні художні ознаки архітектури творів скульптури та живопису, що позначені впливом європейського мистецтва та культури в цілому.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Новації архітектури та скульптури в культурі Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст. 2. Постмодерний живопис в культурі Прикарпаття кінця ХХ –початку ХХІ ст. <p>Теми першого змістового модуля (№ 1. Архітектура та містобудування Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; №2. Скульптура Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; № 3. Народні стилізація у професійній архітектурі Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; №4 Архітектурні об’єкти І. Боднарука, І. Гриніва, В.Лукомського; №5 Сакральна архітектура кінця ХХ – початку ХХІ ст.; №6. Сакральна скульптура Прикарпаття кінця ХХ – початку ХХІ ст.; №7. Іконографія сакральної пластики Б. П. Топоркової, В. М. Довбенюка, І. М. Семака.) покликані розширити знання з образотворчого мистецтва нашого краю. Архітектура на різних часових проміжках змінює свою тектоніку, на що впливають мистецькі, соціально-економічні, історичні тощо процеси. Архітектура є відображенням культурних змін, розвитку суспільства та формує людський простір проживання та життєдіяльності. Скульптура є повноцінним твором мистецтва, що виконується об’ємно в твердих матеріалах. Світова історія мистецтва дає нам можливість пізнати красу і велич скульптури різних епох, зазирнути у становлення естетики пластичності, ознайомитись із творчістю видатних митців. Проте і сьогодні скульптура як мистецтво перетворення простору за допомогою об’єму є актуальною і затребуваною в житті людей. В останнє десятиліття чисельно зростає поява скульптурних пам’ятників на вулицях міст Прикарпаття. Як і будь-яке інше мистецтво скульптура відображає стилістичні орієнтири авторів і суспільства загалом. Для її творення застосовують конструктивну логіку побудови та пластичні особливості, за рахунок чого створюється тривимірне зображення. Тому вивчення питань новацій архітектури та скульптури в культурі Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст. є актуальним для здобувачів освіти, адже для молодого науковця важливе вміння обрання актуального об’єкту наукового дослідження в контексті сучасної мистецько-культурної трансформації.</p> <p>В темах другого змістового модуля (№ 1. Авангардний живопис Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; № 2.Сакральний живопис Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; № 3. Сучасний живопис м. Івано-Франківська; № 4. Представники авангардного живопису м. Івано-Франківська; № 5. Іконописні школи. Майстри; № 6. Сильові пошуки нового покоління митців 2000-х; №7. Прояви авангардних</p>	

пошуків в творчості митців Прикарпаття.) докладно означається напрями розвитку живопису, як виду образотворчого мистецтва в системі культурних змін на Прикарпатті середини ХХ – початку ХХІ ст.

Теми змістового модуля сформовані таким чином, щоб означити найважливіші тенденції в живописній культурі Прикарпатських митців. Мистецтво Прикарпаття різноманітне в своїх проявах, засноване на спадкоємності традицій воно не відкинене сучасними митцями, а переорієнтоване на інноваційні форми візуалізації. В ньому панує полістилістична тенденція, як мірило сутності творчості митців. Пошуки індивідуальності, втілення сміливих ідей конкретизують ставлення місцевих авторів до проблем сучасності. Наш регіон славетний знаними митцями, але творчість багатьох залишається поза контекстом вивчення.

Наукове дослідження живопису Івано-Франківщини є частиною образотворчого мистецтва нашого краю. Маючи змогу спостерігати за зазначеним явищем ми в повній мірі розглядаємо творчий доробок художників, вплив стильових тенденцій на розвиток образотворчого мистецтва в культурному середовищі Івано-Франківщини. Актуальним є розкриття прикметних ознак живопису у творчості сучасних майстрів, а також виявлення художніх відмін технік.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні займатись розробкою конкретно-теоретичних і науково-виробничих завдань: сформулювати чітку структуру розвитку образотворчого мистецтва в культурних процесах Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; проаналізувати стан архітектурних, скульптурних та живописних традицій Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; визначити тенденції творення митців образотворчого мистецтва Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.; розкрити творчість провідних митців на основі аналізу та апробації сучасного доробку.

Оволодіння студентами знаннями про малодосліджене образотворче мистецтво Прикарпаття в структурі культурологічних процесів допомагає їм у подальшому в ефективній професійній діяльності.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни “Образотворче мистецтво в культурі Прикарпаття” є виявлення особливостей розвитку архітектури, скульптури та живопису в період середини ХХ – початку ХХІ ст. на Прикарпатті. Опрацювання історико-культурологічних передумов формування стильової мови образотворчого мистецтва дозволяє провести аналіз творчості відомих митців краю. Визначити роль образотворчого мистецтва, як чинника творення матеріально-естетичного середовища в тенденціях розвитку загальноукраїнської культури.

Відповідно до мети поставлено основні цілі, а саме в опануванні значного теоретичного матеріалу, вмінні проводити науково-дослідну роботу та займатись пошуковою діяльністю в межах регіону для висвітлення у наукових повідомленнях фактологічного матеріалу.

Лекційний матеріал навчальної дисципліни містить початкову узагальнюючу інформацію про стану розвитку образотворчого мистецтва на Прикарпатті, його конкретизацію відносно історико-культурних змін та аналіз динаміки поширення протягом середини ХХ – початку ХХІ ст. Два модулі передбачають опрацювання п’яти лекцій та десяти практичних занять, що тематично взаємозв’язані між собою. Студентам пропонується заглибитись у розгляд теоретичних питань з метою розширити коло дослідження образотворчого мистецтва Прикарпаття, шляхом аналізу визначених питань, що на сьогодні є не з’ясованими в контексті інтеграційних загальноукраїнських культурних процесів. Важливо розуміти необхідність володіти знаннями про образотворче мистецтво Прикарпаття, що охоплює періоди життя і творчості багатьох відомих та невідомих митців, які здійснювали та здійснюють просвітницьку, мистецько-творчу, культурологічну тощо роботу направлену на динаміку розвитку культури загалом.

Практичні заняття ґрунтуються на проведенні науково-дослідних практик у формі наукових повідомлень, в яких ведеться ґрунтовне вивчення творчої спадщини краю та самобутності авторів, поєднання локальних та національних стильових традицій, що формують нові покоління митців. Завданням студентів на практичних заняттях є виявлення особливостей сучасного образотворчого мистецтва, яке характеризується зламом стереотипів, ідеологій та появою авторських спроб візуалізації новаторських ідей та рішень в архітектурі, скульптурі та живописі Прикарпаття. Українське образотворче мистецтво середини ХХ – початку ХХІ ст. органічно поєднує в собі тенденції розвитку постмодерністичного мистецтва, тобто сформованого на постулатах модернізму ХХ ст., а також в нього органічно входять етностилістичні ознаки.

З'ясування останніх – мета, яку повинні досягнути студенти в результаті вивчення навчальної дисципліни.

Таким чином курс навчальної дисципліни у формах проведення лекційних та практичних занять спрямований на розкриття у студента критичного мислення та здатності проводити наукове дослідження для поглиблення знань з проблем культурної детермінації образотворчого мистецтва Прикарпаття.

4. Результати навчання (компетентності)

Відповідно до вимог освітньої програми здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти у результаті вивчення навчальної дисципліни “Образотворче мистецтво в культурі Прикарпаття” повинні бути сформовані наступні компетентності:

Загальні компетентності

1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
2. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
3. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
4. Здатність працювати в міжнародному контексті.
5. Здатність розробляти та керувати проектами.
6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

1. Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.
2. Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.
3. Здатність забезпечити захист інтелектуальної власності на твори образотворчого мистецтва.
4. Здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.
5. Володіння теоретичними і методичними засадами навчання та інтегрованими підходами до фахової підготовки художників образотворчого мистецтва, планування власної науково-педагогічної діяльності.
6. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій в контексті проведення мистецтвознавчих та реставраційних досліджень.
7. Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого мистецтва.
8. Здатність до організації та проведення науково-дослідної роботи у різних аспектах (історичний, теоретичний, практичний).
9. Здатність до визначення ефективності та апробації сучасних теоретичних підходів та концепцій інтерпретації культурно-мистецьких феноменів і процесів.
10. Здатність володіти категоріальним апаратом, методологією.
11. Представляти формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.
12. Критично осмислювати теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для розв'язання завдань і проблем у галузі образотворчого мистецтва.
13. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освітній та музейній справах.
14. Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу та методикою проведення наукових досліджень.
15. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної, дослідницької та освітньої діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.
16. Володіти базовими методиками захисту інтелектуальної власності; застосовувати правила оформлення прав інтелектуальної власності.

17. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.
18. Володіти знаннями до визначення ефективності та апробації сучасних теоретичних підходів та концепцій інтерпретації феноменів культурно-мистецьких процесів.
19. Представляти результати діяльності у науковому та професійному середовищі в Україні та у міжнародному професійному середовищі.
20. Вибудовувати якісну та розгалужену систему комунікацій, представляти результати діяльності у вітчизняному та зарубіжному науковому і професійному середовищі.
21. Застосовувати методологію наукових досліджень у процесі теоретичного і практичного аналізу; дотримуватися принципів академічної доброчесності; узагальнювати результати дослідження та впроваджувати їх у мистецьку практику; виявляти практичні та теоретичні особливості наукової гіпотези.
22. Планувати професійну діяльність у сфері образотворчого мистецтва відповідно до потреб і запитів суспільства та ринку.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	10
практичні заняття	20
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	2 курс другого (магістерського) рівня	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
------------	---------------	------------	-------------------	-------------	---------------------

Модуль I. Новації архітектури та скульптури в культурі Прикарпаття середини XX – початку XXI ст.

Тема № 1. Архітектура та містобудування Прикарпаття середини XX – початку XXI ст.	л.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2 год. л.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни
Тема №2. Скульптура Прикарпаття середини XX – початку XXI ст.	л.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2 год. л.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни

Тема № 3. Народно стильова течія у професійній архітектурі Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практи.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни
Тема №4 Архітектурні об'єкти І. Боднарука, І. Гриніва, В.Лукомського.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практи.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни
Тема №5 Сакральна архітектура кінця ХХ – початку ХХІ ст.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практи.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни
№6. Сакральна скульптура Прикарпаття кінця ХХ – початку ХХІ ст.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практи.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни
№7. Іконографія сакральної пластики Б. П. Топоркової, В. М. Довбенюка, І. М. Семака.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практи.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни
Модуль II. Постмодерний живопис в культурі Прикарпаття кінця ХХ –початку ХХІ ст.					
Тема № 1. Авангардний живопис Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.	л.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2 год. л.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни
Тема № 2.Сакральний живопис Прикарпаття середини ХХ – початку ХХІ ст.	л.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2 год. л.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми і навчальної дисципліни

					ної дисципліни
Тема № 3. Сучасний живопис м. Івано-Франківська.	л.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2 год. л.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Тема № 4. Представники авангардного живопису м. Івано-Франківська.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практик.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Тема № 5. Іконописні школи. Майстри.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практик.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Тема № 6. Стильові пошуки нового покоління митців 2000-х.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	2год. практик.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни
Тема №7. Прояви авангардних пошуків в творчості митців Прикарпаття.	практ.	1-43 з переліку рекомендованої літератури	4год. практик.	Згідно системи оцінювання курсу	Згідно робочої програми навчальної дисципліни

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах Навчально-наукового Інституту мистецтв та здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” та Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів.</p> <p>В третьому семестрі здійснюється:</p> <ul style="list-style-type: none"> поточний контроль знань та вмінь студентів під час лекційних та практичних занять; періодичний та семестровий контроль дозволяє визначити рівень підготовки здобувачів вищої освіти на етапах виконання завдань.
-----------------------------------	---

	Форма контролю – залік.
Вимоги до письмової роботи	<p>Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання всіма студентами двох письмових робіт – наукових доповідей, оформлених згідно вимог до наукових робіт.</p> <p>Наукова доповідь – повідомлення на певну тему, оформлене у вигляді реферату. Структура доповіді: титульний лист (назва установи, тема роботи, ім'я та прізвище виконавця роботи, ім'я та прізвище викладача); вступ (мета, завдання та актуальність роботи); основна частина (розкриття теми роботи); висновки (ключові тези, результати дослідження), бібліографія (список використаної літератури).</p> <p>Також наукові повідомлення можна оформлювати як статтю, що містить предмет дослідження і складається з анотації, мети, постановки проблеми, висновків, літератури та додатків.</p>
Практичні заняття	Система оцінювання практичних занять визначена положенням про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у Навчально-науковому Інституті мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Перевірка знань відбувається у формі тестування та проводиться двічі на семестр на останніх заняття першого та другого змістових модулів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Порядок та організація контролю знань студентів, зокрема, умови допуску до підсумкового контролю визначаються положенням про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у Навчально-науковому Інституті мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. За результатами поточного контролю надається допуск студенту до семестрового контролю, який проводиться у формі екзамену та складається з теоретичної та практичної частин.

7. Політика курсу

Курс розроблено з огляду на Національну рамку кваліфікацій для кваліфікаційного рівня «магістр», програмні вимоги навчальної дисципліни спрямовані на досягнення сьомого (7) рівня Національної рамки кваліфікацій (Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 року № 519 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341»).

Письмові роботи:

Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи, письмових тестових завдань за темами, винесеними на самостійне опрацювання (перелік міститься в Методичних вказівках і завданнях для підготовки до семінарських (практичних) занять), письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо, а також додаткових письмових індивідуальних завдань, курсових робіт (за вибором студента).

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (п. 5.1.2 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у Навчально-науковому Інституті мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://art.pnu.edu.ua/організація-навчального-процесу/>).

8. Рекомендована література

1. Білецький П. О. Мова образотворчих мистецтв / П. О. Білецький. К.: Радянська школа, 1973. 127 с.

2. Бистрякова В. Інновації та технології в сучасному мистецтві / В. Бистрякова, А. Осадча // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип.32. Л., 2018. С. 189 – 199.
3. Бондаревська І. А. Некрасиве мистецтво / І. А. Бондаревська // Наукові записки НаУКМА. 2016. Том 180. Філософія та релігієзнавство. С. 12 – 21.
4. Гончаренко А. Українська скульптура 1990-х – 2000-х рр.: стан дослідженості проблеми / А. Гончаренко // Мистецтвознавство. Вип.10, 2014. С. 53 – 61.
5. Гончарик Р. П. Радянська архітектура 70-х – 80-х років Івано-Франківська. Аналіз та проблеми / Р. П. Гончарик // Містобудування та територіальне планування, 2015. С. 131 – 141.
6. Дем'янова Н. Символіка образів в українському живописі (на прикладі геоморфних, антропоморфних і зооморфних зображень) / Н. Дем'янова // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Вип. 27, 2013. С. 153 – 156.
7. Дундяк І. Сакральна скульптура Івано-Франківська початку ХХІ ст. / І. Дундяк // Художня творчість Григорія Крука в контексті світового мистецтва. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Івано-Франківськ: “Лілея-НВ”, 2011. С. 108 – 116.
8. Дяків М. Полістилізм української скульптури ХХ ст. / М. Дяків // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Художня творчість Григорія Крука в контексті світового мистецтва”. Івано-Франківськ: “Лілея-НВ”, 2011. С. 117 – 125.
9. Дяків О. В. Надгробкова пластика Теробовлянщини / О. В. Дяків // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Книга II. Л.: Логос, 2013. С. 589 – 599.
10. Естетика: навчальний посібник для педагогів / за ред.. Т. І. Андрущенко. К.: “МП Леся”, 2014. 613 с.
11. Живоглядова І. В. Спілкування з мистецтвом: сучасний досвід живопису / І. В. Живоглядова // Вісник ДАКККіМ. Щоквартальний науковий журнал. К.: Міленіум, 2012. №1. С. 7 – 11.
12. Історія українського мистецтва : конспект курсу лекцій спец. № 8020208 “Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво” / ПНУ ім. В. Стефаніка. Ін-т мистецтв, Каф. образотв. мистец. ім. М. Фіголя; уклад. В. Лукань. Івано-Франківськ: Третяк І. Я., 2010. 192 с.: іл.
13. Карась Г. Івано-Франківськ: культурно-мистецька хроніка Незалежності / Г. Карась. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. 289 с.
14. Кічура Л. Микола Голубець про Олександра Архипенка: пошук національної сутності / Л. Кічура // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. Випуск 33. 2012. С. 104 – 111.
15. Король А. Теоретичні аспекти класифікації пластичних мистецтв / А. Король // Молодь і ринок. №1 (84), 2012. С. 141 – 146.
16. Кузнецова І. Ю. Засоби формоутворення сучасної круглої скульптури / Кузнецова І. Ю., Кашченко А. В., Гришук І. А. eg.nau.edu.ua/ С. 1 – 19.
17. Лукань В. Г. Вибрані статті про мистецтво. Явища. Постаті. Імена / В. Г. Лукань. Івано-Франківськ: видавець Третяк І. Я., 2009. 240 с.: іл.
18. Матоліч І. Проблема монументальності в сучасній художній культурі / І. Матоліч // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 22. С. 121 – 131.
19. Мистецька панорама українського десятиріччя: Івано-Франківськ [Репрод. з картин В.Сандюка, Б.Бринського, О.Коровая, М.Варенні, Ф.Майко] // Образотворче мистецтво. 2001. №1. С.17.
20. Москалюк В. Із проблем сучасного монументального мистецтва / В. Москалюк // Вісник ЛАМ. Вип. 10. Львів: ЛНАМ, 1999. С. 197 – 200.
21. Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ ст. / ППСМ АМУ; Ред. – упоряд. О. О. Авраменко; Редкол.: В. Д. Сидоренко (голова), О. О. Авраменко, В. Я. Даниленко та ін.: У 2 кн. – К.: Інтертехнологія, 2006. Кн. 2. 656 с.: іл.
22. Одрехівський В. В. Українська скульптура кінця ХХ – початку ХХІ століття: трансформації монументального формотворення. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства / В. В. Одрехівський // Міністерство культури України. Львівська національна академія мистецтв. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Київ, 2018. 419 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу naoma.edu.ua/academy
23. Петрова О. М. Мистецтвознавчі рефлексії. Історія, теорія та критика образотворчого мистецтва 70-х років 20 століття - початку 21 століття / О. М. Петрова. Київ : КМ Академія, 2004. 400 с.
24. Рычкова Ю. В. Энциклопедия модернизма / Ю. В. Рычкова. М.: Издательство ЭКСМО-Пресс, 2002. 224 с., илл.

25. Рожко О. Синтез мистецтв у просторі сучасної художньої культури / О. Рожко // Культурологія та мистецтвознавство. Київ. С. 16 – 25.
26. Русін Р. М. Деформація художнього образу в пластичному мистецтві модернізму / Р. М. Русін // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. №3(113), 2013. С. 77 – 82.
27. Сидор В. Від суспільних витоків до різних виразів: місце статуарної скульптури в системі ландшафтних культових об'єктів християнської України / В. Сидор // Мистецтвознавство. Вип.17. Львів, 2017. С. 117 – 124.
28. Соловйов О. “Нова хвиля” в українському мистецтві 90-х рр. ХХ ст. та її трансформації / Олександр Соловйов // Сучасне мистецтво: наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. К., 2004. Вип. 1. С. 34 – 47.
29. Сидоренко В. Візуальне мистецтво України кінця ХХ – початку ХХІ ст. / В. Сидоренко // Сучасне мистецтво: наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. К., 2005. Вип. 2. С. 52 – 63.
30. Сидоренко В. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань. Розвиток візуального мистецтва України ХХ – ХХІ століття / В. Сидоренко. К.: ВХ [студіо], 2008. 187 с.
31. Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: Навч. посіб. / О. П. Щолокова, С. В. Шип, О. Л. Шевнюк, О. М. Семашко. К.: Вища школа, 2004. 175 с.: іл.
32. Українське образотворче мистецтво: початок ХХІ століття / [упоряд. кат. : Дерегус М. В. (та ін.)]. К., 2010. С.95.
33. Художники Івано-Франківщини / [автор-упорядник Б. Губаль]. К.: Образотворче мистецтво, 2002. 96 с.
34. Художники Прикарпаття: альбом / [автор-упорядник Р. В. Дреботюк]. К.: Мистецтво, 1989. 240 с.
35. Художня культура України: навч. посі./ Л. М. Масол, С. А. Ничкало, Г. І. Веселовська, О. І. Оніщенко; За заг. ред. Л. М. Масол. К.: Вища школа, 2006. 239 с.: іл.
36. Чмелик І. Михайло Фіголь: штрихи до творчого портрету педагога, митця і науковця /І. Чмелик //Гірська школа українських Карпат. №14, 2016. С.197 – 200.
37. Чмелик І. Художнє життя Івано-Франківщини кінця ХІХ – початку ХХІ століття / І. Чмелик. С. 1 – 21. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://personal.pu.if.ua>ArtLife_NewStattya.
38. Шмагало Р. Експериментальні мистецькі школи ХХ ст.: Олександр Архипенко, Енді Варгол / Р. Шмагало // Мистецтвознавство: Зб. наук. пр. Ч.1. Львів, 2007. С. 31 – 38.
39. Шмельова Т. В. Мистецтво скульптури: навчально-методичний посібник / Т. В. Шмельова. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. Івана Франка, 2018. 201 с.: іл.
40. Шпильчак У. В. Архітектурний декор історичної частини міста Івано-Франківська / У. В. Шпильчак // Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. № 1., 2012. С. 213 – 221.
41. Цугорко О. П. Сакральне мистецтво живопису: вітчизняна наукова рефлексія / О. П. Цугорко // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. № 4, 2016. С. 115 – 119.
42. Чмелик І. Художнє життя Івано-Франківщини кінця ХІХ – початку ХХІ століття / І. Чмелик. С. 1 – 21. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://personal.pu.if.ua>ArtLife_NewStattya.
43. Шумка М. Л. Символізм у філософській культурі України: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. філос. наук: 09.00.05 – історія філософії / М. Л. Шумка; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2001. 19 с.